دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری
کارآفرینی و کشاورزی

سنجش سطح روحیه کارآفرینی دانشجویان کشاورزی در دانشگاه یاسوج

زینب شریفی[۱]، فاطمه سورانی[۲] و مصطفی احمدوند[۳]

۱- دانشجوی دکتری، دانشگاه یاسوج، (نویسنده مسوول: zeinabsharifi@ymail.com)
۲ و ۳- دانشجوی دکتری و استادیار، دانشگاه یاسوج

تاریخ دریافت: ۹۲/۱۰/۲۴ تاریخ پذیرش: ۹۳/۲/۳

چکیده

هدف کلی این پژوهش، سنجش سطح روحیه کارآفرینی دانشجویان کشاورزی در دانشگاه یاسوج می‌باشد. جامعه آماری تحقیق شامل تمامی دانشجویان سال اول و آخر دانشکده کشاورزی بود که در سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱ در دانشگاه یاسوج مشغول به تحصیل بودند. از این میان، تعداد ۲۰۷ نفر با استفاده از فرمول نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی انتخاب و مورد مطالعه قرار گرفتند. ابزار گردآوری داده‌های پژوهش، پرسش‌نامه‌ی ساخت محقق بود که روایی آن بر اساس دیدگاه کارشناسان و متخصصان و پایایی آن بر اساس ضریب آلفای کرونباخ تأیید گردید. یافته‌های تحقیق نشان داد که ۷۵/۴ درصد دانشجویان از لحاظ روحیه کارآفرینی در سطح متوسطی قرار داشتند. همچنین نتایج نشان داد که تفاوت معنی‌داری در روحیه کارآفرینی دانشجویان دختر و پسر وجود نداشت. مقایسه میانگین وضعیت خصیصه‌های کارآفرینی (آزمون t) نشان داد تنها در خصیصه تحمل ابهام تفاوت معنی‌داری بین دانشجویان دختر و پسر مشاهده گردید. افزون بر این، بین دانشجویان سال اول و آخر و نیز دانشجویان رشته‌های مختلف از نظر خصیصه‌های روحیه کارآفرینی تفاوت معنی‌داری مشاهده نشد. این یافته حاکی از آن است که آموزش‌های دانشگاه نتوانسته منجر به بهبود روحیه کارآفرینی دانشجویان شود. بنابراین، پیشنهاد می‌گردد، ارتباط بیشتری بین دانشگاه و مراکز کارآفرینی برقرار شود و در حین طراحی و ارائه برنامه‌های درسی، پرورش روحیه کارآفرینی مورد توجه قرار گیرد. علاوه بر این، به جنبه‌های عملی دروس و نیز مطابقت محتوای مطالب نظری دانشگاه‌ها با آنچه در محیط کسب و کار وجود دارد، بیشتر توجه شود.

واژه‌های کلیدی: روحیه کارآفرینی، خصیصه‌های کارآفرینی، دانشجویان.کشاورزی، یاسوج

مقدمه

برای نیل به توسعه پایدار و متوازن، تربیت نیروی متخصص، کارآمد و مورد نیاز بخش‌های مختلف جامعه که دارای روحیه بالای کارآفرینی بوده و بتواند به صورت عنصری فعال در جامعه نقش ایفا کند، در نهادهای آموزشی به ویژه دانشگاه‌ها به عنوان یک اصل اساسی و ضروری مطرح است (۱۹). نتایج

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-08]

تحقیقات متعدد در کشورهای مختلف دنیا نشان داده است که بخش عمده‌ی دانش، بینش، مهارت‌ها و توانایی‌های مرتبط با خصلت و رفتار کارآفرینی اکتسابی و قابل آموزش است. این موضوع به عنوان یک عامل بسیار مهم و تأثیرگذار در توسعه‌ی اقتصادی مورد عنایت خاص دانشگاه‌ها و محافل توسعه در کشورهای پیشرفته و در حال توسعه قرار گرفته است (۲۹). به‌طوری که یونسکو در چشم‌انداز جهانی آموزش عالی برای قرن ۲۱، دانشگاه‌های جدید را به عنوان مکانی که با توسعه قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان، آنها را در جهت ایجاد کسب و کار سوق می‌دهد، توصیف می‌کند (۲۴).

اغلب دانشگاه‌های ایران، آموزش را بدون هیچ برنامه و تمهیداتی برای تزریق روحیه‌ی کارآفرینی فراگیران در دستور کار خود قرار می‌دهند و شاید فقط رسالت خویش را آموزش بدانند که با صرف هزینه‌های زیاد به جای کارآفرین‌پرور بودن، کارجو می‌پرورند. پیامد این امر آن است که هزاران دانش‌آموخته با کمترین نشانه نوآوری و اندیشه‌آفرینی روانه جامعه می‌شوند که همواره در جستجوی کار در هر زمینه‌ای، ولو بی‌ارتباط با زمینه تحصیلی آنها می‌باشند و تنها شکاف‌های شغلی را پر می‌کنند (۱۹). بنابراین، به نظر می‌رسد نخستین گام برای تربیت دانش‌آموختگان کارآفرین و بهبود روحیه کارآفرینی در نظام آموزش عالی، انجام مطالعاتی برای سنجش سطح روحیه کارآفرینی دانشجویان باشد تا بتوان با کسب اطلاعات مورد نیاز، برنامه‌ریزی اثربخش‌تری را در آموزش‌های دانشگاهی اعمال نمود.

به طور کلی متغیرهای مربوط به کارآفرینی از چهار جنبه مختلف مورد مطالعه قرار گرفته است (۴). دسته اول که متغیرهای شخصیتی و روانشناختی را مورد بررسی قرار می‌دهند، توسط روانشناسان مورد توجه قرار گرفت. هدف روانشناسان در واقع کشف چگونگی ایجاد ویژگی‌های فردی کارآفرین می‌باشد. از این‌رو، از تحقیقات روانشناسان به عنوان رویکرد شخصیتی[1] (ویژگی‌ها) نام برده می‌شود. از اوایل دهه ۱۳۶۰ و به دنبال عدم موفقیت روانشناسان در دستیابی به ویژگی‌های مشترک بین کارآفرینان، توجه جامعه‌شناسان و روانشناسان به دسته دیگری از متغیرهای جمعیت شناختی معطوف گردید که از مطالعات آنها تحت عنوان رویکرد رفتاری یاد می‌شود (۴). در این رویکرد توجه به فعالیت کارآفرین، دلایل و چگونگی تشکیل یک کسب و کار یا شرکت نوپا است. از اواخر دهه ۱۳۷۰ به بعد دو دسته دیگر از متغیرهای سازمانی و محیطی (اقتصادی و سیاسی) نیز مورد توجه قرار گرفتند (۴). رویکرد مورد استفاده در این پژوهش رویکرد شخصیتی (ویژگی‌ها) می‌باشد.

محققین مختلف فهرست‌های متعددی از انواع ویژگی‌های شخصیتی متمایزکننده کارآفرینان از سایر افراد را ارائه نموده‌اند که مهمترین آنها انگیزه پیشرفت، ریسک‌پذیری، کنترل درونی، خلاقیت، استقلال طلبی (۶) و تحمل ابهام می‌باشد (۲۶،۷).

1- Trait Approach

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-08]

نتایج مطالعه عباس‌قلی‌پور و آقاجانی (۲) نشان داد به غیر از سن، سایر خصوصیات فردی شامل جنسیت و سطح تحصیلات والدین رابطه معنی‌داری با روحیه کارآفرینی ندارد.

احمدی و همکاران (۳) با بررسی ویژگی‌های کارآفرینانه دانشجویان دانشگاه کردستان نشان دادند در دانشجویان پسر حس توفیق طلبی، استقلال‌طلبی و خلاقیت بیشتر می‌باشد. علاوه بر این، توفیق‌طلبی و کنترل درونی در بین دانشجویان وضعیت مناسب‌تری دارند.

سیادت و همکاران (۲۷) به بررسی میزان روحیه کارآفرینی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اصفهان پرداختند. میانگین مؤلفه‌های استقلال‌طلبی، انگیزه پیشرفت، خلاقیت و کنترل درونی بالاتر از حد میانگین و در مؤلفه ریسک‌پذیری پایین‌تر از حد میانگین بود. تفاوت معنی‌داری بین رشته‌های مختلف در تمام مؤلفه‌های روحیه کارآفرینی به جز خلاقیت وجود داشت. همچنین دو مؤلفه ریسک‌پذیری و استقلال‌طلبی بین دانشجویان دختر و پسر دارای تفاوت معنی‌دار بود.

پژوهش مرادی و همکاران (۲۰) نشان داد بین دانشجویان رشته‌های مختلف مهندسی کشاورزی تنها در قابلیت کنترل درونی تفاوت معنی‌داری وجود دارد و در سایر ویژگی‌های روانشناختی کارآفرینی، تفاوت معنی‌داری وجود نداشت. علاوه بر این، دو خصوصیت ریسک‌پذیری و خلاقیت دانشجویان دختر بالاتر از دانشجویان پسر بود.

مطالعه پوررجب میاندوآب و همکاران (۲۳) نشان داد میانگین ویژگی‌های ریسک‌پذیری، کنترل درونی، انگیزه پیشرفت و خلاقیت زنان خود اشتغال بالاتر از حد متوسط و میانگین تحمل ابهام پایین‌تر از حد متوسط بود.

مطالعه فلاح‌حقیقی و همکاران (۷) نشان داد دانشجویان رشته‌های مختلف کشاورزی دانشگاه تهران از نظر روحیه کارآفرینانه تفاوت معنی‌داری با یکدیگر نداشتند. همچنین بین سن و روحیه کارآفرینی دانشجویان رابطه معنی‌داری یافت نشد. دانشجویان دختر و پسر از نظر خلاقیت و تحمل ابهام با یکدیگر تفاوت داشته و پسران از روحیه کارآفرینی بالاتری نسبت به دختران برخوردار بودند. نتایج نشان داد که ۷۰ درصد دانشجویان دارای روحیه کارآفرینی بالا و متوسط بودند و انگیزه پیشرفت، کنترل درونی، ریسک‌پذیری و خلاقیت دانشجویان در سطح بالایی قرار داشت، ولی تحمل ابهام در سطح پایینی بود.

یافته‌های هوشمندان مقدم‌فرد و همکاران (۱۶) نشان داد که ۵۲/۴ درصد از هنرجویان هنرستان‌های کشاورزی استان زنجان از نظر روحیه کارآفرینی در سطح بالایی قرار داشتند. همچنین اکثریت آنان در سه ویژگی توفیق‌طلبی، خلاقیت و کنترل درونی در سطح بالایی قرار داشتند. بین روحیه کارآفرینی هنرجویان کشاورزی سال دوم و سوم و نیز رشته‌های مختلف تحصیلی تفاوت معنی‌داری مشاهده نشد.

پژوهش غفاری و یونسی (۱۱) نشان داد که قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان دانشگاه پیام‌نور اراک در زمینه استقلال‌طلبی، کنترل درونی، انگیزه پیشرفت و خلاقیت بالاتر از حد

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-08]

میانگین بود، اما نمرات ریسک‌پذیری از نمره متوسط پایین‌تر بود و تفاوت معنی‌داری بین قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان سال اول و سال آخر وجود نداشت.

نتایج مطالعه رضایی و رهسپار (۲۵) با بررسی ویژگی‌های کارآفرینی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد داراب مشخص کرد که بین گروه‌های آموزشی در همه مؤلفه‌ها به جز خلاقیت تفاوت وجود دارد.

یافته‌های مطالعه قاسمی و اسدی (۱۳) در ارتباط با روحیه کارآفرینی دانشجویان نشان داد ۲/۷ درصد افراد دارای روحیه پایین، ۶۲/۷ درصد دارای روحیه کارآفرینی متوسط، ۳۲ درصد دارای روحیه کارآفرینی بالا، ۲/۷ درصد دارای روحیه کارآفرینی بسیار بالا بوداند و هیچ یک از دانشجویان روحیه کارآفرینی بسیار پایین نداشتند.

موحدی و همکاران (۲۱) طی بررسی روحیه کارآفرینی دانشجویان کشاورزی نشان دادند که بین جنسیت، سن، گرایش تحصیلی و معدل دانشجویان کشاورزی و میزان روحیه کارآفرینی آنان رابطه معنی‌داری وجود ندارد.

پورکیانی و عبدلی (۲۲) در پژوهش خود اشاره کردند که شاخص‌های روحیه کارآفرینی در دانشجویان پسر تربیت بدنی دانشگاه‌های کشور بالاتر از حد متوسط است. همچنین بیشترین میزان روحیه کارآفرینی، مربوط به شاخص انگیزه پیشرفت و کمترین به ریسک‌پذیری اختصاص داشت.

عادلی ساردویی و همکاران (۱) با مقایسه روحیه کارآفرینی دانشجویان کشاورزی دانشگاه تبریز به این نتیجه رسیدند که تفاوت معنی‌داری بین روحیه کارآفرینی دانشجویان رشته‌های مختلف وجود ندارد.

فیض (۸) با بررسی تأثیر جنسیت بر ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینانه دانشجویان دانشگاه سمنان به این نتیجه دست یافت که در مجموع، میان بیشتر ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینانه دانشجویان دختر و پسر تفاوتی وجود ندارد.

واحدی و همکاران (۲۹) با بررسی ویژگی‌های کارآفرینانه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد ایلام به این نتیجه دست یافتند که به غیر از ویژگی استقلال‌طلبی، سایر ویژگی‌ها شامل تحمل ابهام، انگیزه پیشرفت، ریسک‌پذیری، خلاقیت و کنترل درونی بیشتر دانشجویان در سطح بالا بوده است. علاوه بر این، بین دانشجویان سال اول و آخر از نظر ویژگی‌های کارآفرینانه تفاوت معنی‌داری وجود نداشته است. مقایسه روحیه کارآفرینی دانشجویان دختر و پسر نشان داد دانشجویان دختر از خلاقیت بالاتری برخوردار بودند.

سوختانلو و همکاران (۲۸) در مطالعه‌ای به مقایسه قابلیت‌های روانشناختی مؤثر بر سطح کارآفرینی دانشجویان کشاورزی دانشگاه تهران پرداختند. نتایج نشان داد زنان نسبت به مردان از قابلیت‌های کارآفرینی پایین‌تری برخوردارند. یافته‌ها حاکی از آن بود که دوره‌های دانشگاهی مختلف، قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان را افزایش نمی‌دهد.

مطالعه غفاری (۱۲) نشان داد که قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان دانشگاه پیام نور اراک در زمینه استقلال‌طلبی، کنترل درونی، انگیزه پیشرفت و خلاقیت بالاتر از

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-08]

میانگین بوده ولی ریسک‌پذیری آنها از میانگین پایین‌تر بود.

حسینی و عزیزی (۱۷) با بررسی عوامل مؤثر بر توسعه روحیه کارآفرینی در میان دانشجویان سال آخر دانشکده کشاورزی دانشگاه تهران به این نتیجه دست یافتند که بین سطح تحصیلات مادر، درآمد ماهیانه خانواده با روحیه کارآفرینی دانشجویان رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. علاوه بر این، بین روحیه کارآفرینی دختران و پسران دانشجو، اختلاف معنی‌داری وجود دارد.

نتایج پژوهش علی‌بیگی و زرافشانی (۵) نشان داد، بین دانشجویان رشته‌های مختلف کشاورزی دانشگاه رازی، از لحاظ ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی اختلاف معنی‌داری وجود ندارد.

بدری و همکاران (۶) در بررسی قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان دانشگاه اصفهان به این نتیجه رسیدند که استقلال‌طلبی، کنترل درونی، انگیزه پیشرفت و خلاقیت دانشجویان بالاتر از حد میانگین بود، اما نمرات ریسک‌پذیری آنان از متوسط نمره معیار پایین‌تر بود. علاوه بر این، تفاوت بین قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان سال اول و سال آخر معنی‌دار نبود.

شریف‌زاده و زمانی (۲۶) در مطالعه خود نشان دادند که بالغ بر ۶۰ درصد دانشجویان کشاورزی شیراز از توفیق‌طلبی و ریسک‌پذیری بالایی برخوردار بودند و اکثریت دانشجویان سطح روحیه کارآفرینی بالایی داشتند. نتایج نشان داد که بین دانشجویان دختر و پسر، از نظر سطح روحیه کارآفرینی تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. مقایسه میانگین خصیصه‌های کارآفرینی نشان داد، که ریسک‌پذیری دانشجویان پسر بیشتر از دانشجویان دختر بوده ولی در توفیق‌طلبی تفاوتی نداشتند. همچنین، تفاوت معنی‌داری بین سطح روحیه کارآفرینی دانشجویان سال دوم و چهارم وجود نداشت.

نتایج گیو و کریستین (۱۵) نشان داد که دانشجویان پسر در ویژگی ریسک‌پذیری، نمره بالاتری کسب کردند، در حالی که دانشجویان دختر در ویژگی‌های کنترل درونی و استقلال طلبی نمره بالاتری داشتند.

یافته‌های مطالعه ژائو و همکاران (۳۱) نشان داد میزان خصیصه‌های کارآفرینانه در دانشجویان دختر پایین‌تر از دانشجویان پسر بوده است.

نتایج مطالعه مشایخ (۱۸) نشان داد که بین سطح سواد پدر و مادر و روحیه کارآفرینی دانشجویان رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. همچنین تفاوت معنی‌داری بین روحیه کارآفرینی دانشجویان رشته‌های مختلف مشاهده می‌گردد.

یارایی (۳۰) در مطالعه خود، سطح روحیه کارآفرینی دانشجویان دانشگاه شیراز را پایین ارزیابی نموده و نشان داد که روحیه کارآفرینی دانشجویان سال اول بالاتر از دانشجویان سال آخر بود. در این مطالعه بین خصیصه‌های کارآفرینی دانشجویان با جنسیت، سن و میزان تحصیلات والدین رابطه معنی‌داری وجود نداشت.

نتایج مطالعه فیض‌بخش و همکاران (۹) نشان داد، تعداد اعضای خانواده با روحیه

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-08]

کارآفرینی دانشجویان رابطه معنی‌داری ندارد. یافته گالبرایت (۱۰) نشان داد، زنان نسبت به مردان ریسک‌پذیری کمتری دارند.

با توجه به هدف یاد شده و با مرور پیشینه نگاشته‌ها، چنین استنباط می‌شود که غالب خصیصه‌های روحیه کارآفرینی پاسخگویان بالاتر از حد میانگین بوده و سطح روحیه کارآفرینی آنها در حد متوسط قرار داشت. تحقیقات و مطالعات مختلف، به مقایسه ورودی‌ها و رشته‌های مختلف، همچنین بررسی رابطه ویژگی‌های فردی با روحیه کارآفرینی پرداختند.

پژوهش حاضر با هدف سنجش سطح روحیه‌ی کارآفرینی دانشجویان دانشکده کشاورزی در دانشگاه یاسوج انجام شد. اهداف اختصاصی پژوهش نیز شامل موارد زیر است:

۱- بررسی رابطه‌ی بین متغیرهای فردی و روحیه کارآفرینی دانشجویان کشاورزی
۲- مقایسه سطح روحیه‌ی کارآفرینی دانشجویان کشاورزی سال اول و سال آخر
۳- مقایسه سطح روحیه‌ی کارآفرینی دانشجویان گرایش‌های مختلف کشاورزی
۴- مقایسه سطح روحیه‌ی کارآفرینی دانشجویان کشاورزی دختر و پسر

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر از لحاظ نحوه گردآوری داده‌ها، توصیفی- پیمایشی می‌باشد. جامعه آماری شامل تمام ۳۲۷ نفر از دانشجویان کارشناسی سال اول و آخر (به ترتیب ۱۵۹و ۱۶۸ نفر) دانشکده کشاورزی دانشگاه یاسوج، در سال تحصیلی ۹۱-۹۲ در سه رشته گیاه‌پزشکی، علوم دام، زراعت و اصلاح نباتات بودند که با استفاده از فرمول نمونه‌گیری طبقه‌ای ساده، ۲۰۷ نفر (به ترتیب ۱۰۱ و ۱۰۶ نفر) انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسش‌نامه‌ای بود که روایی آن با نظر گروهی از کارشناسان تأیید گردید و پایایی پرسشنامه برای خصیصه‌های شش‌گانه روحیه کارآفرینی (انگیزه پیشرفت، کنترل‌درونی، ریسک‌پذیری، استقلال طلبی، خلاقیت و تحمل ابهام)، بر اساس ضریب آلفای کرونباخ از ۰/۵۵ تا ۰/۸۴ تأیید شد. تجزیه و تحلیل داده‌های گردآوری شده با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS19 انجام گرفت. سنجش هر یک از خصیصه‌های شش‌گانه در قالب طیف لیکرت کاملاً مخالف تا کاملاً موافق (۱-۵) بود. از آنجا که هر خصیصه توسط تعدادی گویه سنجیده شد به منظور دسته‌بندی هر خصیصه به سه سطح کم، متوسط و زیاد به این صورت عمل شد که بیشترین مقدار ممکن هر خصیصه در صورت انتخاب همه گزینه‌های کاملاً موافقم (۵) در طیف لیکرت توسط دانشجویان از کمترین مقدار ممکن هر خصیصه در صورت انتخاب همه گزینه‌های کاملاً مخالفم (۱) توسط دانشجویان کسر و عدد حاصله بر سه تقسیم و مجدداً کدبندی شد. در این پژوهش از شاخص‌های آماری نظیر فراوانی، آزمون‌های مقایسه میانگین نیز استفاده شد.

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-08]

نتایج و بحث

نتایج توزیع فراوانی دسته‌بندی خصیصه‌های روحیه کارآفرینی پاسخگویان نشان داد انگیزه پیشرفت اکثریت (۶۵/۷ درصد) دانشجویان در سطح بالایی قرار داشت. از نظر کنترل درونی بیش از نیمی از پاسخگویان یعنی ۱۰۶ نفر (۵۱/۲ درصد) از توانایی کنترل درونی زیادی برخوردار بودند. ریسک‌پذیری ۶۳/۸ درصد آنها در حد متوسط بود. سطح استقلال‌طلبی ۸۶/۵ درصد پاسخگویان در حد متوسط بود و از نظر خلاقیت، ۸۵ درصد پاسخگویان در حد متوسط بودند. در مورد تحمل ابهام نیز اکثریت افراد (۷۷/۸ درصد) در سطح متوسط قرار داشتند. علاوه بر این، نمره کلی روحیه کارآفرینی اکثریت دانشجویان (۷۵/۴ درصد) در حد متوسط قرار داشت (جدول ۱).

جدول ۱- وضعیت پاسخگویان بر حسب سطوح خصیصه‌های روحیه کارآفرینی

متغیر	سطح	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
انگیزه پیشرفت	کم (۳۵-۱۵)	۳	۱/۴	۱/۴
	متوسط (۵۶-۳۶)	۶۸	۳۲/۹	۳۴/۳
	زیاد (۷۷-۵۷)	۱۳۶	۶۵/۷	۱۰۰/۰
کنترل درونی	کم (۱۸-۸)	۴	۱/۹	۱/۹
	متوسط (۲۹-۱۹)	۹۷	۴۶/۹	۴۸/۸
	زیاد (۴۰-۳۰)	۱۰۶	۵۱/۲	۱۰۰/۰
ریسک پذیری	کم (۱۸-۸)	۷	۳/۴	۳/۴
	متوسط (۲۹-۱۹)	۱۳۲	۶۳/۸	۶۷/۱
	زیاد (۴۰-۳۰)	۶۸	۳۲/۹	۱۰۰/۰
استقلال طلبی	کم (۲۱-۹)	۱۵	۷/۲	۷/۲
	متوسط (۳۴-۲۲)	۱۷۹	۸۶/۵	۹۳/۷
	زیاد (۴۷-۳۵)	۱۳	۶/۳	۱۰۰/۰
خلاقیت	کم (۲۱-۹)	۵	۲/۴	۲/۴
	متوسط (۳۴-۲۲)	۱۷۶	۸۵/۰	۸۷/۴
	زیاد (۴۷-۳۵)	۲۶	۱۲/۶	۱۰۰/۰
تحمل ابهام	کم (۲۱-۹)	۲۹	۱۴/۰	۱۴/۰
	متوسط (۳۴-۲۲)	۱۶۱	۷۷/۸	۹۱/۸
	زیاد (۴۷-۳۵)	۱۷	۸/۲	۱۰۰/۰
نمره کلی روحیه کارآفرینی	کم (۱۳۵-۵۸)	۲	۱/۰	۱/۰
	متوسط (۲۱۳-۱۳۶)	۱۵۶	۷۵/۴	۷۶/۳
	زیاد (۲۹۱-۲۱۴)	۴۹	۲۳/۷	۱۰۰/۰

اکثریت دانشجویان از نظر انگیزه پیشرفت و کنترل درونی در سطح بالایی قرار داشتند. این یافته مطابق با مطالعات احمدی و همکاران (۳)، فلاح حقیقی و همکاران (۷)، هوشمندان مقدم‌فرد و همکاران (۱۶)، واحدی و همکاران (۲۹) و شریف‌زاده و زمانی (۲۶)

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-08]

بود. خصیصه‌های ریسک‌پذیری، استقلال‌طلبی، خلاقیت و تحمل ابهام دانشجویان، مطابق با مطالعه پورکیانی و عبدلی (۲۲) در سطح متوسط قرار داشتند. نمره کلی روحیه کارآفرینی بیش از ۷۵ درصد دانشجویان در حد متوسط بود که با مطالعه فلاح‌حقیقی و همکاران (۷) و قاسمی و اسدی (۱۳) مطابقت داشت.

همبستگی بین برخی متغیرها با میزان روحیه کارآفرینی دانشجویان

بر اساس یافته‌های جدول (۲) بین متغیرهای سن، سطح سواد پدر، سطح سواد مادر، معدل، درآمد ماهیانه خانواده و تعداد اعضای خانواده با میزان روحیه کارآفرینی دانشجویان رابطه معنی‌داری وجود نداشت. این یافته مطابق با یافته‌های فلاح حقیقی و همکاران (۷)، موحدی و همکاران (۲۱)، یارایی (۳۰)، فیض بخش بازرگان و همکاران (۹)، عباس‌قلی‌پور و آقاجانی (۲) و مخالف با مطالعات احمدی و همکاران (۳)، قاسمی و همکاران (۱۴)، حسینی و عزیزی (۱۷) و مشایخ (۱۸) بود. بنابراین، مطالعه نشان می‌دهد روحیه کارآفرینی تحت تأثیر ویژگی‌های فردی نبوده است.

جدول ۲- ضرایب همبستگی پیرسون بین برخی متغیرها با میزان روحیه کارآفرینی دانشجویان

متغیر	ضریب همبستگی	سطح معنی‌داری
سن	۰/۰۱۳	۰/۸۴۸
سطح سواد پدر	۰/۱۱۲	۰/۱۱۸
سطح سواد مادر	۰/۱۱۰	۰/۱۴۲
معدل	-۰/۰۳۸	۰/۶۳۴
درآمد ماهیانه خانواده	۰/۱۴۸	۰/۰۸۶
تعداد اعضای خانواده	۰/۰۳۴	۰/۶۴۰

مقایسه‌ی میانگین روحیه کارآفرینی پاسخگویان بر اساس رشته‌های تحصیلی

همچنین هیچ‌کدام از رشته‌های تحصیلی از نظر میانگین نمره کلی روحیه‌ی کارآفرینی تفاوت معنی‌داری نداشتند (جدول ۳). مطابق جدول ۴ ملاحظه می‌شود، خصیصه‌های مختلف روحیه کارآفرینی پاسخگویان از نظر رشته‌های مختلف تحصیلی تفاوت معنی‌داری نداشت. این یافته موافق با مطالعه مرادی و همکاران (۲۰)، فلاح حقیقی و همکاران (۷)، هوشمندان مقدم فرد و همکاران (۱۶)، عادلی ساردویی و همکاران (۱)، فیض (۸)، علی‌بیگی (۵) و مغایر با یافته سیادت و همکاران (۲۷)، رضایی و رهسپار (۲۵)، مشایخ (۱۸) بود. بنابراین، این یافته نشان می‌دهد که محتوای دروس ارائه شده در رشته‌های مختلف، منجر به ایجاد روحیه کارآفرینی متفاوت در افراد نشده است.

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-08]

جدول ۳- مقایسه میانگین روحیه کارآفرینی پاسخگویان بر اساس رشته‌های تحصیلی

	مجموع مربعات	درجه آزادی	مجذور میانگین	F	سطح معنی‌داری
بین گروه‌ها	۴۴۸/۳۰۷	۲	۲۲۴/۱۵۴	۰/۴۳۱	۰/۶۵۰
درون گروه‌ها	۱۰۶۰۷۸/۶۸۸	۲۰۴	۵۱۹/۹۹۴		
کل	۱۰۶۵۲۶/۹۹۵	۲۰۶			

جدول ۴- مقایسه میانگین خصیصه‌های مختلف روحیه کارآفرینی پاسخگویان بر اساس رشته‌های تحصیلی

خصیصه	رشته تحصیلی			آماره F	سطح معنی‌داری
	زراعت و اصلاح نباتات	گیاه‌پزشکی	علوم دامی		
انگیزه پیشرفت	۵۸/۶۰۳	۵۹/۲۸۸	۵۶/۷۵۸	۱/۶۷۱	۰/۱۹۱
کنترل‌درونی	۲۸/۶۱۸	۲۹/۷۵۳	۲۸/۷۲۷	۱/۲۸۶	۰/۲۷۹
ریسک‌پذیری	۲۷/۴۷۱	۲۸/۰۱۴	۲۷/۶۸۲	۰/۲۰۵	۰/۸۱۵
استقلال‌طلبی	۲۷/۶۱۸	۲۸/۳۱۵	۲۸/۶۸۲	۰/۹۸۹	۰/۳۷۴
خلاقیت	۳۰/۱۰۳	۳۰/۴۲۵	۲۹/۷۲۷	۰/۳۷۷	۰/۶۸۶
تحمل ابهام	۲۷/۵۲۹	۲۷/۵۴۸	۲۷/۲۷۳	۰/۶۳۰	۰/۵۳۴

مقایسه‌ی میانگین خصیصه‌های مختلف روحیه کارآفرینی پاسخگویان بر اساس سال ورود

جهت بررسی تفاوت دانشجویان سال اول و آخر به لحاظ خصیصه‌های مختلف روحیه کارآفرینی از آزمون t استفاده شد که نتایج آن در جدول (۵) درج گردیده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود، تفاوت معنی‌داری بین دانشجویان سال اول و آخر از نظر خصیصه‌های انگیزه پیشرفت، تحمل ابهام، ریسک‌پذیری، استقلال‌طلبی، خلاقیت و کنترل درونی وجود نداشت.

در میزان نمره کلی روحیه‌ی کارآفرینی، همچنین خصیصه‌های مختلف روحیه کارآفرینی دانشجویان سال اول و آخر تفاوت معنی‌داری وجود نداشت. این یافته با مطالعات هوشمندان مقدم فرد و همکاران (۱۶)، غفاری و یونسی (۱۱)، واحدی و همکاران (۲۹)، شریف‌زاده و زمانی (۲۶)، بدری و همکاران (۶) و سوختانلو و همکاران (۲۸) همخوانی داشت ولی با مطالعه‌ی یارایی (۳۰) همخوانی نداشت. این یافته بدین معنی است که آموزش‌های دانشگاه نتوانسته منجر به افزایش روحیه کارآفرینی دانشجویان شود. به عبارت دیگر، برنامه‌های آموزشی دانشگاه تأثیری در پرورش خصیصه‌های روحیه‌ی کارآفرینی دانشجویان نداشته است.

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-08]

جدول ۵- مقایسه میانگین خصیصه‌های مختلف روحیه کارآفرینی پاسخگویان بر اساس سال ورود

خصیصه	سال ورود				آزمون t	سطح معنی‌داری
	سال اول		سال آخر			
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار		
انگیزه پیشرفت	۵۸/۱۸	۸/۲۹	۵۸/۳۳	۸/۵۳	۰/۱۳	۰/۸۹
کنترل‌درونی	۲۸/۵۹	۴/۵۲	۲۹/۴۹	۴/۷۷	۱/۳۹	۰/۱۷
ریسک‌پذیری	۲۸/۰۵	۴/۹۵	۲۷/۴۲	۵/۱۹	-۰/۸۹	۰/۳۸
استقلال‌طلبی	۲۸/۰۳	۴/۵۳	۲۸/۳۷	۴/۴۱	۰/۵۵	۰/۵۹
خلاقیت	۳۰/۴۴	۴/۶۶	۲۹/۷۶	۴/۷۶	-۱/۰۴	۰/۲۹
تحمل ابهام	۲۷/۲۳	۵/۵۵	۲۶/۹۸	۵/۲۷	-۰/۳۳	۰/۷۴
روحیه‌ی کارآفرینی کلی	۲۰۰/۵۲	۲۳/۶۱	۲۰۰/۳۶	۲۱/۹۹	-۰/۰۵	۰/۹۶

مقایسه‌ی میانگین خصیصه‌های مختلف روحیه‌ی کارآفرینی پاسخگویان بر اساس جنس

نتایج مقایسه‌ی میانگین خصیصه‌های روحیه‌ی کارآفرینی دانشجویان دختر و پسر نشان داد که تنها تفاوت میانگین تحمل ابهام در دانشجویان دختر و پسر معنی‌دار شد که بیان‌گر این است که دانشجویان پسر از خصیصه تحمل ابهام بالاتری برخوردار بودند (جدول ۶). عدم وجود تفاوت معنی‌داری بین روحیه‌ی کارآفرینی دانشجویان دختر و پسر مطابق با یافته‌های مطالعه‌ی شریف‌زاده و زمانی (۲۶) و فیض (۸) و مخالف یافته‌های سیادت و همکاران (۲۷)، فلاح حقیقی و همکاران (۷)، حسینی و عزیزی (۱۷)، سوختانلو و همکاران (۲۸) و ژائو و همکاران (۳۱) بود. باتوجه به عدم وجود تفاوت محسوس بین دانشجویان دختر و پسر از نظر نمره کلی روحیه‌ی کارآفرینی، می‌توان بدون نگرانی برای طراحی دوره‌های هماهنگ آموزش کارآفرینی برای کل دانشجویان اقدام نمود. علاوه بر این، در تهیه منابع آموزشی کارآفرینی نیز می‌توان برای همه دانشجویان (اعم از دختر و پسر)، به صورت یکسان عمل نمود.

عدم وجود تفاوت معنی‌داری مقایسه میانگین خصیصه‌های روحیه کارآفرینی در دانشجویان دختر و پسر به لحاظ خصیصه‌های انگیزه پیشرفت، کنترل درونی، ریسک‌پذیری، خلاقیت و استقلال‌طلبی برخلاف مطالعات احمدی و همکاران (۳)، سیادت و همکاران (۲۷)، مرادی و همکاران (۲۰)، واحدی و همکاران (۲۹) و گیو و کریستین (۱۵) می‌باشد. تنها تفاوت میانگین تحمل ابهام در دانشجویان دختر و پسر معنی‌دار شد که علی‌رغم پایین بودن نمره میانگین این خصیصه در هر دو جنس، نشان‌دهنده وجود تحمل ابهام بالاتری در دانشجویان پسر بود. این یافته مطابق با مطالعه‌ی فیض (۸) و فلاح حقیقی و همکاران (۷) می‌باشد.

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-08]

جدول ۶- مقایسه میانگین خصیصه‌های مختلف روحیه کارآفرینی پاسخگویان بر اساس جنس

خصیصه	جنس				آزمون t	سطح معنی‌داری
	دختر		پسر			
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار		
انگیزه پیشرفت	۵۸/۸۸	۷/۷۱	۵۶/۹۸	۹/۵۸	-۱/۵۳	۰/۱۳
کنترل درونی	۲۹/۰۷	۴/۷۸	۲۹/۰۱	۴/۴۴	-۰/۰۸	۰/۹۳
ریسک پذیری	۲۷/۷۹	۴/۹۵	۲۷/۶۰	۵/۳۵	-۰/۲۵	۰/۸۰
استقلال طلبی	۲۸/۳۱	۴/۴۸	۲۷/۹۸	۴/۴۵	-۰/۴۹	۰/۶۲
خلاقیت	۲۹/۸۱	۴/۴۷	۳۰/۶۸	۵/۱۵	۱/۲۴	۰/۲۲
تحمل ابهام	۲۶/۴۰	۵/۳۳	۲۸/۵۳	۵/۲۷	۲/۷۰**	۰/۰۰۷
روحیه کارآفرینی کلی	۲۰۰/۲۷	۲۱/۹۹	۲۰۰/۷۹	۲۴/۳۷	۰/۱۶	۰/۸۸

**: معنی‌دار در سطح ۱ درصد.

با توجه به یافته‌های پژوهش می‌توان پیشنهادهای زیر را ارائه داد:

روحیه‌ی کارآفرینی دانشجویان که اکثریت در حد متوسط بودند را می‌توان با همکاری دانشگاه از طریق برگزاری دوره‌های آموزش کارآفرینی و دعوت از کارآفرینان موفق همچنین تدارک بازدیدهای مختلف از برخی طرح‌ها و کسب و کارهای غیردولتی موفق، به سهولت بالا برد.

با توجه به اینکه آموزش‌های دانشگاه نتوانسته است منجر به افزایش روحیه کارآفرینی شود، پیشنهاد می‌شود از طرفی ارتباط بیشتری بین دانشگاه و مراکز کارآفرینی برقرار شود و از سوی دیگر در حین طراحی و ارائه برنامه‌های درسی، پرورش روحیه کارآفرینی مورد توجه قرار گیرد. همچنین، به جنبه‌های عملی دروس و نیز مطابقت محتوای مطالب نظری دانشگاه‌ها با آنچه در واقعیات و عمل وجود دارد، بیشتر توجه شود. در این راستا می‌توان با گنجاندن واحدی تحت عنوان «کار در مزرعه»، در هر تابستان موجبات افزایش مهارت‌های کشاورزی دانشجویان را فراهم نمود.

برای افزایش خصیصه تحمل ابهام در هر دو جنس به ویژه در دختران دانشجو و نهادینه کردن پذیرفتن عدم قطعیت به عنوان بخشی از زندگی در دانشجویان، آنان را در شرایط آموزشی با اطلاعات مبهم، ناقص، غیرقطعی، سازمان نیافته و غیرشفاف قرار داد و توانایی فایق‌آمدن بر مشکلات در شرایطی با دانش ناقص را در آنها افزایش داد.

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-08]

منابع

1. Adeli Sardoey, M., Sh. Zarifian, O. Sharifi, M. Ehsani and A.H. Akrami. 2009. Comparison of capabilities and entrepreneurial spirit of different levels of academic of agricultural students. The first student national conference of agricultural extension and education. Shiraz University. (In Persian)
2. Aghajani, H. and M. Abbasgholipour. 2012. Explanation of relationships between biographical characteristics and entrepreneurship spirit of students. Iranian Journal of Management Studies (IJMS), 5(1): 63-78.
3. Ahmadi, F., R. Shafi'i and F. Mafakherinia. 2012. Investigating the effects of personal and environmental factors on entrepreneurial behavior of Kurdistan University students. Entrepreneurship Development, 15: 145-163. (In Persian)
4. Ahmadpoor Dariani, M. 2000. Entrepreneurship, definitions, theories, models, first edition, Tehran: Publications Company Pardis. (In Persian)
5. Ali Beygi, A.H. and K. Zarafshani. 2007. Investigating entrepreneurial personality characteristics status of Razi University students, Proceedings of the National Conference on Higher Education and Entrepreneurship, Semnan University Press. (In Persian)
6. Badri, E., M.J. Liaghatdar, M.R. Abedi and E. Jafari. 2006. Investigating entrepreneurial ability of Isfahan University students, Journal of Research and Planning in Higher Education, 12(2): 73-90. (In Persian)
7. Falah Haghighi, N., A. Rezvanfar, Kh. Kalantari and S.M. Razavi. 2011. Investigating entrepreneurial characteristics of college of agriculture students, Tehran University. Iranian Agricultural Research & Development Journal, 42(3): 357-366. (In Persian)
8. Feiz, D. 2009. Investigating the effect of gender on students' entrepreneurial personality characteristics: A study of Semnan University. Journal of Human Sciences, 20: 25-44. (In Persian)
9. Feiz Bakhsh Bazargan, S.A.R. and M. Abdi. 2002. The process of identifying entrepreneurial opportunities, the Second National Conference of Industries Engineering, Entrepreneurship Center of Sharif University. (In Persian)
10. Galbraith, C. 2002. A note on gender differences in entrepreneurial risk-taking: A computerized business game simulation experiment. Submitted to the Administrative Science Quarterly.
11. Ghafari, H. and A. Yonesi. 2011. Investigating entrepreneurial capabilities of Payam Noor University student. Journal of Iran Higher Education Association, 3: 136-155. (In Persian)
12. Ghafari, H. 2008. Investigating entrepreneurial capabilities of Payam Noor University student. National conference on entrepreneurship development in agricultural applied scientific educations, Mashhad: Applied scientific higher education institute of agricultural Jahad. (In Persian)
13. Ghasemi, J. and A. Asadi. 2010. Factor analysis of affecting factors on entrepreneurial spirit creation of post graduate students: A case study of agriculture and natural resources College, Tehran University, Journal of Economic and Agricultural Development (Sciences and Technology of Agricultural), 24(1): 13-22. (In Persian)
14. Ghasemi, J., A. Asadi and Gh. Hosseini Nia. 2009. Investigating affecting factors on entrepreneurial spirit creation of post graduate students of agriculture and

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-08]

natural resources college, Tehran University, Journal of Economic Research and Agricultural Development , 40(2): 35 -45. (In Persian)
15. Guo, L. and R. Kristian. 2006. Entrepreneurship management in health service: an integrative model. Journal of Health and Human Service Administration, 28(4): 504-30.
16. Hoshmandan Moghadam fard, Z., A. Rezvanfar, H. Movahed Mohammadi and A. Shams. 2011. Measurement of agricultural high school students' entrepreneurial spirit of Zanjan province. Iranian Agricultural Extension and Education Sciences, 7(2): 105-114. (In Persian)
17. Hosseini, S.M. and B. Azizi. 2007. Investigating effective factors in the development of entrepreneurial spirit and skills among senior students of faculty of agriculture, Tehran University, Iranian Journal of Agriculture Science, 38(2): 241-251. (In Persian)
18. Mashayekh, F. 2004. Investigating the relationship between family social status and the entrepreneurial spirit of Shiraz university students. MSc, Thesis, University Shiraz. (In Persian).
19. Monavari Fard, F.A., H. Movahed Mohammadi and A. Rezvanfar. 2012. Analyzing the effect of curricular elements on students' entrepreneurial spirit, National conference of entrepreneurship and business management of based knowledge, Mazandaran University, 13-1 pp. (In Persian)
20. Moradi, H., M. Bijani, GH. Karami and N. Fallah Haghighi. 2012. Comparative assessment of psychological characteristics affecting on entrepreneurial attitudes of agricultural engineering students (Case study: Agriculture and natural resources university of Khuzestan Ramin), Iranian Journal of Engineering Education, 53: 65-81. (In Persian)
21. Movahedi, R., A. Yaghoubi Farani, M.R. Khodaverdiyan and SH. Zareyi. 2010. Investigating entrepreneurial spirit of agricultural students and ways to improve entrepreneurial education, Journal of Agricultural Extension and Education Research, 3: 65 - 81. (In Persian)
22. Porkiani, M. and B. Abduli. 2009. Investigating the relationship between organizational atmosphere and physical education groups and entrepreneurial spirit in the male physical education students. Research in Sports Science, 23: 123-136. (In Persian)
23. Pour Rajab Miandoab, P., M.R. Mohammadi and H. Tajik. 2012. Personality characteristics and motivations of self-entrepreneurs women of Kandovan Village. Journal of Rural & Development, 4: 147-164. (In Persian)
24. Rahmanian Kooshkaki, M., M. Chizari and A. Havasi. 2012. Investigating effective factors on entrepreneurial intention of agricultural students, Azad University of Ilam. Entrepreneurship Development, 15: 125-144. (In Persian)
25. Rezaei, M.H. and T. Rahsepar. 2010. Investigating entrepreneurial characteristics how of Islamic Azad University students of Darab branch, Journal of a New Approach in Educational Management, 2: 45-62. (In Persian)
26. Sharifzadeh, M. and Gh. Zamani. 2006. The entrepreneurial spirit of agricultural students: A case study of Shiraz University, Journal of Agricultural Science, 37(1): 107-115. (In Persian)
27. Siadat, S.A., Sh.S. Rezazadeh and H. Babri. 2012. Entrepreneurship morale among students at Isfahan University of medical sciences. Iranian Journal of Medical Education, 7: 527-536. (In Persian)

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-08]

28. Sookhtanlo, M., A. Rezvanfar and S. M. Hashemi. 2009. Psychological capabilities affecting agricultural students' entrepreneurship level: A comparative study. Research Journal of Agricultural and Biological Sciences, 5(2): 175-184. (In Persian)
29. Vahedi, M., H. Moradnezhady, A. Sharifzade and M. Sharifi. 2009. Investigating entrepreneurial characteristics of Ilam Islamic Azad University students, Iranian Journal of Agricultural Development and Economics Research, 40(2):93-101. (In Persian)
30. Yaraei, A.R. 2004. Investigating the some spirits of entrepreneurship among students of Shiraz University, M.Sc. Thesis of industrial management, University of Shiraz. (In Persian)
31. Zhao, H.H., E. Gerald and S.E. Siebert. 2005. The mediating role of self-efficacy in the development of entrepreneurial intentions. Journal of Applied Psychology, 90(6): 1265-12.

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-08]

Investigating the Level of Entrepreneurship Morale of Agricultural Students in Yasouj University

Zeynab Sharifi[1], Fatemeh Soorani[2] and Mostafa Ahmadvand[3]

1- Ph.D. Student, Yasouj University (Corresponding author: Zeinabsharifi@ymail.com)
2 and 3- Ph.D. Student and Assistant Professor, Yasouj University
Received: January 14, 2014 Accepted: May 20, 2014

Abstract

The aim of this research is to investigate the level of entrepreneurship morale of agricultural students in Yasouj University. The statistical population of this study consisted of all freshman and senior agricultural students who were studying at Yasouj University in 2012- 2013 semesters. Accordingly, 207 students were selected by using stratified random sampling formula. Data collected through researcher-made questionnaire the validity of which was approved through experts' views and its reliability was confirmed by Cronbach-Alpha coefficient. The findings of the research showed that 75.4% of students were at average level of entrepreneurship morale. Also the result indicated that there was no significant difference between male and female students in their level of entrepreneurship morale. The comparing means of characteristics of entrepreneurship (t-test) revealed that there was significant difference between male and female students in their level of ambiguity tolerance. In addition, there was no significant difference between freshman and senior students and students of different fields in terms of characteristics of entrepreneurship morale. This finding suggests that the university trainings could not lead to an increase of entrepreneurial morale in students. Therefore, it is suggested that more communication established among the university and centers of entrepreneurship and nurture of the entrepreneurial morale should be considered during the design and presentation of educational programs. Furthermore, it should be more attentive to the practical aspects of lessons as well as the theoretical materials content in accordance with what there is in the facts and action.

Keywords: Entrepreneurship morale, Entrepreneurship characteristics, Agricultural students, Yasouj

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-08]